

การศึกษาต้นทุนต่อหน่วยบริการของผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

นางสาวจิราวรรณ วรรณเวก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-578-651-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017509

A STUDY OF UNIT COST OF THE OUT-PATIENT
IN CHULALONGKORN HOSPITAL

Miss Jeerawan Wannawake

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science

Department of Preventive and Social Medicine

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-578-651-9

จิราวรรณ วรรณเวก : การศึกษาต้นทุนต่อหน่วยบริการของผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
(A STUDY OF UNIT COST OF THE OUT-PATIENT IN CHULALONGKORN HOSPITAL)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.พญ.อุบลรัตน์ สุคนธมาน อ.ที่ปรึกษาร่วม รศ.นพ.ภิรมย์ กมลรัตนกุล,
นพ.วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร, 157 หน้า. ISBN 974-578-651-9

ตึก ภปร เป็นสถานบริการผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สูง 24 ชั้น มีเครื่องมือและ
เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและค่าบำรุงการรักษามาก กอปรกับพระราชบัญญัติ
ประกันสังคมมีผลบังคับใช้ โรงพยาบาลต้องรับนโยบายดังกล่าวด้วย จึงจำเป็นต้องทราบต้นทุนต่อหน่วยบริการ
เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารในการวางแผนดำเนินงานต่อไปในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนต่อหน่วยบริการของผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
(ตึก ภปร) ในปีงบประมาณ 2533 โดยวิเคราะห์ในแง่ผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาโดย
เก็บข้อมูลย้อนหลังจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่แล้ว และบางส่วนทำการศึกษาไปข้างหน้า โดยจำแนกแผนก
ต่าง ๆ ในตึกผู้ป่วยนอกเป็น 3 กลุ่มหน่วยงาน คือ กลุ่มหน่วยงานที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ กลุ่มหน่วยงานที่ก่อ
ให้เกิดรายได้ และกลุ่มหน่วยงานที่ให้บริการผู้ป่วย หลังจากนั้นหาต้นทุนโดยตรงและต้นทุนโดยอ้อมของแต่ละ
กลุ่มหน่วยงาน การกระจายต้นทุนใช้วิธี Simultaneous equation method จะได้ต้นทุนรวมทั้งหมด
ของผู้ป่วยนอก และเมื่อนำไปหารด้วยจำนวนครั้งที่ผู้ป่วยมารับบริการ ก็จะได้ต้นทุนต่อครั้งที่ผู้ป่วยมารับบริการ

ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนต้นทุน ค่าแรงต่อต้นทุน ค่าวัสดุต่อต้นทุน ค่าลงทุนเท่ากับ 3 : 6 : 2
ต้นทุนการให้บริการผู้ป่วยนอกมีต้นทุนเฉลี่ย 241.73 บาท ต่อการมาตรวจ 1 ครั้ง โดยต้นทุนที่ไม่ได้เรียก
เก็บค่าบริการ และต้นทุนที่เรียกเก็บค่าบริการเป็นร้อยละ 46.24 และ 53.76 ตามลำดับ

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน
ปีการศึกษา 2533
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ลายมือชื่อนิสิต *Om Om*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *อุบลรัตน์ สุคนธมาน*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม *อภิรมย์*

พิมพ์ด้วยหมึกพิมพ์สีน้ำเงินที่โรงพิมพ์พิมพ์ดีด

JEERAWAN WANNAWAKE : A STUDY OF UNIT COST OF THE OUT-PATIENT IN
CHULALONGKORN HOSPITAL. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. DR. UBONRATANA
SUKONTHAMAN, ASSO.PROF. DR. PIROM KAMOLRATANAKUL, DR. VIROJ
TANGCHAROENSATHIEN, P.H.D. 157 PP. ISBN 974-578-651-9

The new out patient department (O.P.D.) of Chulalongkorn Hospital, one of the most modernized O.P.D. in Asia, consists of 24 floors fully equipped with modern technologies. The cost of building the facility was approximately US \$20,000,000 in 1989. Because of these high costs, the administrator of the hospital needs additional management information for future plan.

The objective of this study is to find the unit cost of the out-patient department in the fiscal year of 1990 from the perspective of providers. This is a descriptive study to collected data by using prospective and retrospective surveys. All sections of the out-patient department will be classified into three cost centre categories: patient service, revenue-producing, and non-revenue producing cost centres. Total cost will be calculated from labour cost, material cost and capital cost in each centre. Costs will be then allocated by the simultaneous equation method using appropriate allocation criteria. The final full costs of the patient service will be divided by the total number of patients visits to produce the unit costs. The ratio of labour cost: material cost: capital cost was 3 : 6 : 2. The unit cost of the out-patient department at Chulalongkorn Hospital was 241.73 baht. Routine service costs and cost from revenue-producing cost centres are 46.24 and 52.76 percent respectively.

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน

ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ลายมือชื่อนิสิต *อมรรัตน์ สุดหิมา*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *อมรรัตน์ สุดหิมา*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม *อมรรัตน์ สุดหิมา*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจากท่านทั้งหลายที่มีแก่ผู้วิจัยทำให้วิทยานิพนธ์สามารถสำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้เขียนขอสำนักพระคุณที่มีอาลัยมิ่งเตือนและปรารถนาที่จะแสดงความกตเวทิต์ทุกโอกาสที่จะสามารถกระทำได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุบลรัตน์ สุคนธมาน รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล ผู้มีส่วนสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์นี้ ท่านได้ให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างมาก จนสามารถเสนอเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ และท่านยังได้กรุณาสละเวลาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ความรู้ การเขียนวิทยานิพนธ์ ให้ความรู้คำแนะนำ แนวทางการเขียน และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ นายแพทย์ไพบุลย์ โล่ห์สุนทร ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบหัวข้อวิทยานิพนธ์ และสอบวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงสุนิตย์ จันทระประเสริฐ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทั้งได้ให้คำแนะนำอันมีประโยชน์หลายประการแก่ผู้เขียน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงไม่ได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์ด้านข้อมูล ความรู้ และคำแนะนำจากรองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงสุนิตย์ จันทระประเสริฐ รองศาสตราจารย์ วรธรรม ชัยอาญา คุณมณูญ บวรสิน เจ้าหน้าที่กองคลัง เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ทุกท่าน นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ นายแพทย์วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และยังได้รับทุนบางส่วนจากทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช ซึ่งความสำเร็จในวันนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากพระคุณของบิดา มารดา บ้า ผู้ให้กำเนิด อบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่ผู้เขียน พระคุณของคุณครู อาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาการศึกษาทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคมทุกท่าน รวมทั้งญาติพี่น้อง ผู้มีความปรารถนาดีทุกท่านที่ไม่อาจเอ่ยนามได้หมดในที่นี้ ที่มีส่วนในการส่งเสริม สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์มา โดยตลอดจนก่อให้เกิดความสำเร็จขึ้นในครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
คำถามของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
2. ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างการบริหารการบริการในตึก ภปร	
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	13
กำเนิดโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	14
ความสัมพันธ์ระหว่างสภาการศึกษาไทยกับคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย	15
ความเป็นมาของตึก ภปร	16
โครงสร้างและการแบ่งส่วนงานของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	19
โครงสร้างและการแบ่งส่วนงานของตึก ภปร	24
ระบบบริการผู้ป่วยตึก ภปร	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3.	ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
	ความหมายของต้นทุนโรงพยาบาล	38
	ขั้นตอนดำเนินการหาต้นทุนโรงพยาบาล	40
	วิธีการจัดสรรต้นทุน	46
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	61
4.	ระเบียบวิธีการวิจัย	63
	รูปแบบการวิจัย	63
	วิธีดำเนินการวิจัย	63
	กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือก	72
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
	แหล่งที่มาของข้อมูล	73
	การวิเคราะห์ข้อมูล	73
5.	ผลการวิจัยและอภิปรายผล	74
6.	สรุปผลการวิจัย ข้อจำกัดในการวิจัย และข้อเสนอแนะ	86
	สรุปผลการวิจัย	86
	ข้อจำกัดในการวิจัย	87
	ข้อเสนอแนะ	88
	รายการอ้างอิง	93
	ภาคผนวก	98
	ภาคผนวก ก. ตัวอย่างการจัดสรรต้นทุน	99

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก ข. วิธีการจัดสรรต้นทุนโดยวิธี Simultaneous Equation Method ในการศึกษาต้นทุนต่อหน่วยบริการของผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	110
ภาคผนวก ค. แบบฟอร์มการเก็บข้อมูล	141
ภาคผนวก ง. พื้นที่ของหน่วยงานต้นทุนในตึกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	151
ประวัติผู้เขียน	157

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	หน่วยงานต้นทุนของตึกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (ตึก ฅปร)	65
4.2	เกณฑ์ในการจัดสรรต้นทุน	68
5.1	แสดงองค์ประกอบของต้นทุนต่าง ๆ ต่อต้นทุนรวมโดยตรง	75
5.2	แสดงต้นทุนแยกตามกลุ่มหน่วยงานเป็นร้อยละของต้นทุนรวมโดยตรงของทุกกลุ่ม หน่วยงาน	76
5.3	แสดงการกระจายของต้นทุนค่าแรง แยกตามกลุ่มหน่วยงานเป็นร้อยละของค่า แรงรวมโดยตรงของทุกกลุ่มหน่วยงาน	76
5.4	แสดงการกระจายของต้นทุนค่าวัสดุ แยกตามกลุ่มหน่วยงานเป็นร้อยละของ ต้นทุนรวมโดยตรงของทุกกลุ่มหน่วยงาน	77
5.5	แสดงต้นทุนค่าลงทุนแยกตามกลุ่มหน่วยงานเป็นร้อยละของต้นทุนค่าลงทุนรวม โดยตรงของทุกกลุ่มหน่วยงาน	78
5.6	แสดงต้นทุนต่อหน่วยบริการและองค์ประกอบของต้นทุนต่อหน่วยบริการของผู้ป่วย นอกพิจารณาทุกหน่วยต้นทุน	79
5.7	แสดงต้นทุนต่อหน่วยบริการและองค์ประกอบของต้นทุนต่อหน่วยบริการของผู้ป่วย นอก คิดเฉพาะค่าแรงและค่าวัสดุ	80
5.8	แสดงต้นทุนต่อหน่วยบริการและองค์ประกอบของต้นทุนต่อหน่วยบริการของผู้ป่วย นอก คิดเฉพาะค่าวัสดุ	81
5.9	แสดงอัตราส่วนของค่าแรงงานต่อค่าวัสดุต่อค่าลงทุนเฉพาะผู้ป่วยนอกเมื่อคิด ต้นทุนรวมทั้งหมด	82

สารบัญแนกภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	การบริหารงานของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	20
2.2	โครงสร้างและการแบ่งส่วนงานของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์	22
2.3	โครงสร้างและการแบ่งส่วนงานของตึกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ..	27
2.4	แสดงการให้บริการผู้ป่วยนอกตึก กปร	34
3.1	แสดงการกระจายต้นทุน	43
3.2	ต้นทุนในทัศนะผู้ให้บริการ	45
3.3	การกระจายต้นทุนวิธี Simultaneous equation method	54
3.4	กรอบความคิดการศึกษาต้นทุนต่อหน่วยบริการของผู้ป่วยนอกโรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์	62